

שמונה פסוקים אחרונים שבתורה**דברים פרק לד**

(א) ויעל משה מערבת מואב אל הר נבו ראש הפסגה אשר על פני ירחו ויראהו יקנך את כל הארץ את הגלעד עד דן: (ב) ואת כל נפתלי ואת ארץ אפרים ומנשה ואת כל ארץ יהודה עד הגם האחרון: (ג) ואת הנגב ואת הכפר בקעת ירחו עיר התמרים עד צער: (ד) ויאמר יקנך אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה הראיתיך בעיניך ושמה לא תעבר:

(ה) וימת שם משה עבד יקנך בארץ מואב על פי יקנך:

(ו) ויקבר אתו בגי בארץ מואב מול בית פעור ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה:

(ז) ומשה בן מאה ועשרים שנה במתו לא כהתה עינו ולא נס לחה:

(ח) ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה:

(ט) ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר צוה יקנך את משה:

(י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יקנך פנים אל פנים:

(יא) לכל האתות והמופתים אשר שלחו יקנך לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו:

(יב) ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל:

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף ל עמוד א

אמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב: שמנה פסוקים שבתורה, יחיד קורא אותן בבהכ"נ. כמאן? דלא כר"ש; דתניא: +דברים ל"ד+ וימת שם משה עבד יי'. אפשר משה חי וכתב וימת שם משה? אלא עד כאן כתב משה, מכאן ואילך כתב יהושע בן נון, דברי רבי יהודה, ואמרי לה רבי נחמיה; אמר לו ר"ש: אפשר ס"ת חסר אות אחת? וכתוב: +דברים ל"א+ לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו'! אלא, עד כאן הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב ואומר, מכאן ואילך הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב בדמע, כמה שנאמר להלן: +ירמיהו ל"ו+ ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו; לימא, דלא כר"ש! אפי' תימא ר"ש, הואיל ואישתני אישתני.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף טו עמוד א

אמר מר: יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה. תניא כמאן דאמר: שמונה פסוקים שבתורה יהושע כתב, דתני: +דברים ל"ד+ וימת שם משה עבד ה' - אפשר משה מת וכתב וימת שם משה? אלא, עד כאן כתב משה, מכאן ואילך כתב יהושע, דברי ר"י, ואמרי לה ר' נחמיה...

רש"י מסכת מנחות דף ל עמוד א

שמנה פסוקים - מוימת משה.

יחיד קורא אותן - אדם אחד קוראן ואין מפסיק בינתיים כדי לעמוד אחר ולקרות.

אפשר ס"ת חסר - ומשה קורא לו ס"ת לקוח את ספר התורה הזה.

הקדוש ברוך הוא אומר - ומשה אומר אחריו כדי שלא יטעה בכתב וכותב.

מכאן ואילך משה כותב בדמע - ולא היה אומר אחריו מרוב צער.

כמו שנאמר להלן מפיו יקרא וגו' - שלא היה אומר אחריו משום דקינות הוו.

לימא דלא כר"ש - דכיון דאמר ר"ש משה כתב הוו להו כשאר פסוקים ויפסיק ביניהם ויקרא אחר.

דאישתני - דנכתב בדמע אישתני משאר ס"ת.

תוספות מסכת מנחות דף ל עמוד א

שמנה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן - ה"ר משולם היה מפרש למעוטי שלא יקרא ש"צ עמו וקשה לר"ת דבימי החכמים לא היה רגילות שסייע שליח ציבור לקורא בתורה כדמוכח בפ' שני דמגילה (דף כא: ושם) דאמרינן קראוה שנים יצאו משא"כ בתורה אלא כן עיקר כמו שפירש בקונטרס לאפוקי שלא יקראו זה אחר זה אותם ח' פסוקין כגון זה ד' וזה ד' או זה ה' וזה ג' ומה שנוהגין עכשיו שמסייע ש"צ לקורא בתורה כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרות כענין שמצינו במס' ביכורים (פ"ג מ"ז) שהתקינו שמקרינן את הכל וכי ההיא דבפ' בתרא דנדה (דף עא.) שהתקינו שמטבילין כלים על גבי כל הנשים, מ"ר.

ומשה כותב - יש ספרים דגרסי ומשה אומר וכותב וחומר היא לכותבי ס"ת ומזוזה ותפילין אף על גב דמייתי ראייה מברוך שמה גם הוא היה עושה כן, מ"ר ובקונטרס נמי גריס אומר וכותב ופירש טעם (בברוך) וזה לשונו הקדוש ברוך הוא היה אומר ומשה אומר (וכותב) אחריו כדי שלא יטעה בכתב וכותב מכאן ואילך משה כותב בדמע ולא היה אומר אחריו מרוב צער כמה שנאמר להלן מפיו יקרא וגו' שלא היה אומר אחריו משום דקינות הוו, מ"ר.

תוספות מסכת בבא בתרא דף טו עמוד א

שמונה פסוקים שבתורה - ה"ר משולם היה מצריך מכאן לקרות לאחד אותן ח' פסוקים שלא יקרא עמו שליח צבור ואין נראה לר"ת דהא כל התורה כולה נמי אחד קורא כדתנן במגילה (דף כא:) קראוה שנים יצאו ואמר בגמ' תנא מה שאין כן בתורה ואומר ר"ת דיחיד קורא בלא הפסקה שלא יקראו שנים זה ד' פסוקים וזה ד' ומה שנוהגים עתה לקרוא שנים [בכל התורה] אומר ר"ת כדי שלא יתבייש מי שאינו יודע לקרות בעצמו כענין שמצינו במסכת ביכורים (פ"ג מ"ז) דתנן כל מי שיודע לקרות קורא בעצמו ושאינו יודע לקרות מקרין לפניו נמנעו מלהביא ביכורים התקינו שיהיו מקרין את מי שיודע לקרות ואת מי שאינו יודע לקרות והא דאמר בירושלמי במגילה רבי שמואל בר רב יצחק על לבי כנישתא וחזא חזנא דקאים וקורא ולא קאי בר איניש תחתיו א"ל אסור כשם שנתנה תורה על ידי סרסור כך אנו צריכין לנהוג בה על ידי סרסור אף על גב דמשמע שחזן עומד אצל הקורא לא שיקרא עמו אלא יעמוד ויקרא אותם שיש להם לקרות כדי שתנתן תורה על ידי סרסור ועוד אומר ר"י דיכול להיות שקצת מסייע לו בנחת והא דמשמע במגילה שלא יקראו שנים היינו שניהם שוין בקול רם.

הלכות קטנות למרדכי (מנחות) פרק הקומץ רבה [רמז תתקנב]

אמר ר' יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב [רמז תתקנב] ח' פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם ר' משולם היה מפרש לאפוקי שלא יקרא הש"ץ עם הקורא ואין נראה לר"י דא"כ כל התורה נמי כדאמר פ"ק דמגילה קראוהו שנים יצאו משא"כ בתורה אלא מה שאנו נוהגין (שלא) (*לומר הקרוי עם החזן) [*שיאמר החזן עם הקרוי] כדי שלא לבייש מי שאינו יודע כדאמר במסכת בכורים שהיו נמנעין מלהביא התקינו שיהיו קורין עם הכל וכן פרש"י במגילה (*אלא פי' יחיד קורא ר"ל שלא יפסיק החזן בהן לקרות לשני בני אדם לזה ארבע פסוקים ולזה ארבע פסוקים ותדע מדנקט יחיד ולא נקט אחד כמו קראה אחד קראוה שנים) וה"נ אנו נוהגין להסיר ציציות מטליתות של מתים כדי שלא לבייש מי שלא היה לו בחייו כדפי' במצות ציצית אף על גב דלא דמי כ"כ דהכא תלוי בדעתנו [*כאן שייך אלא פי' כו' עד שנים] ויזהר ש"צ שלא יקרא אלא מי שיודע לקרות שאין אדם רשאי לעמוד עד שיקראהו ש"צ כדאמרי' עלה דההיא מה נתינתה ע"י סרסור וכן בתוספ' שהביא ר"ף ואני שמעתי יחיד ת"ח כדאמרי' לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה והיה מנהגן לקרות הגדול קודם ואח"כ הקטן ממנו כדאמרי' פרק הניזקין ואחריהם מי כו'.

שטמ"ק מסכת מנחות דף ל עמוד א

[ב] הקב"ה אומר משה אומר וכותב. מכאן שצריך לקרות

לאדם כשהוא כותב ס"ת תפילין או מזוזה.

[ט] הדף ובחינם פי' כן אלא נראה לפרש אף באמצע השיטה וה"ה בסוף השיטה ולעולם בסוף הדף. תו"ח:

[יב] בדמע או שלא היה אומר:

שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף טו עמוד א

ר"י מיגש

שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם. כלומר הקורא פסוקים שלפניהם אינו רשאי לגמור עד סוף התורה שנמצא קורא מה שכתב משה עם מה שכתב יהושע אלא מפסיק ועולה אחר וקורא פסוקים אלו בפני עצמם כדי שיהא ניכר שלא כתבן משה אלא יהושע. פירוש אחר יחיד קורא אותם כלומר ואינו רשאי להפסיק בהם כדי שלא יהא ניכר שיהושע הוא כתבן. הר"י נ' מיגש ז"ל.

חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף טו עמוד א

יש שגורסין הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב ומכאן ואילך הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב בדמע. פי' וההפרש שביניהם כי הראשונים נכתבים בדיו והאחרונים נכתבים בדמע, וכן כתב הרמ"ה ז"ל, ויש גורסין עד כאן הקדוש ברוך הוא אומר ומשה אומר וכותב, כלומר שהיה חוזר הפסוק קודם שיכתבנו מרוב חיבה וכדי שלא יטעה בה, מכאן ואילך הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב בדמע, כלומר שהיה כותב ובוכה ולא היה חוזר הפסוק מרוב צער, והיינו דאמרינן כמה דכתיב להלן מפיו יקרא את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר, כי מפני הצער לא היה אומר וכותב, ולפירוש הראשון מסתייעין מן הכתוב לענין מה שאמרו כי הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב בדיו כענין שאומר בפסוק הזה, ואין לזה טעם.

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג

הלכה ו

שמונה פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותם בבית הכנסת בפחות מעשרה, אף על פי שהכל תורה ד היא ומשה

מפי הגבורה אמרם הואיל ומשמען שהם אחר מיתת משה הרי נשתנו ולפיכך מותר ליחיד לקרות אותן. +/השגת הראב"ד/

שמנה פסוקים שבסוף התורה כו' עד מותר ליחיד לקרות. כתב הראב"ד ז"ל א"א/ לא שמענו דבר זה מעולם ומה שאמרו יחיד קורא אותן לומר שאינו מפסיק בהן והכי איתא בירושלמי במגלה, ובמקומות הללו נהגו שהעולים לקרות בתורה הוא לבדו קורא ואין החזן קורא עמו, ומה שכתב הוא ענין זרות הוא מאד והצבור היכן הלכו עכ"ל. +

עיין חידושי הגר"ח והגרי"ז מנחות ל.**עיין נפש הרב עמ' שכא-שכב**

חתם סופר מסכת בבא בתרא דף טו עמוד א

שמנה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן רמב"ם פי"ג מהל' תפלה מפרש אם יצאו הציבור מבה"כ ונשארו יחידי' מותר לקרו' אותן ח' פסוקים כן פי' כ"מ. וכ' אע"ג שגם הם ניתנו מפי הגבורה מ"מ הואיל ומשמעתן שנכתבו אחר מיתת משה ע"כ נשתנה בדין זה והראב"ד כ' שהוא זרות ע"ש. ולפע"ד לקרב הדבר אל השכל עפ"י מ"ש בטו' ש"ע א"ח רס"י נ"ה דאם התחילו בעשרה ויצאו מקצתן מותר לגמור אותו הענין ולא להתחיל ענין אחר ע"ש חילקו דיני' ועינים בזה ונ"ל אם יצאו בין גברא לגברא לא יקראו גברא אחר דה"ל ענין חדש. אבל אם יצאו אחר שקרא המפטיר פסוקי תורה שלו מ"מ יפטיר בנביא דכיון דכל עצמו לא קרא ג' פסוקי' בתורה אלא מפני כבוד התורה שלא יאמרו עולין לנביא כשם שעולין לתורה כמבואר פ' הקורא עומד פי' ולא ירגישו ההפרש שהתורה היא מפי הגבורה ולא בנביאות שאר נביאי' ע"כ להיכר דבר זה הצריכו שהמפטיר יקרא בתורה תחלה. והשתא אי יצאו מקצתן ולא יפטיר בנביא יסברו שהנביאי' עולין בפ"ע ואינו נגרר אחר התורה שקרא כבר ואכתי' יש חשש שיטעה התורה לנבואת שארי הנביאי'. והנה כי כן למ"ד ח' פסוקים יהושע כתבן א"כ נהי שלא הצריכו שהעולה לח' פסוקי' אלו יתחיל בפסוקי' שלפניו. מ"מ דין הוא שאם יצאו מהציבור בין קריאת שאר לח' פסוקי' אלו יעלה ויקרא להורות שהכל ענין א' ונגרר לקריאה שכבר קראו כדי שלא להשוות דברי תורה שמפי הגבורה למרע"ה לדברי יהושע. וע"ז כ' רמב"ם אפי' למאי דקיי"ל משה כ' בדמע והכל מפי הגבורה למרע"ה. מ"מ כיון שמשמעות הכתובי' לפי פשוטי' לא כתבן מרע"ה ויכשלו בו המון עם ע"כ יחיד קורא בלא ציבור ועל אופן הנ"ל כנ"ל נכון בעזה"י:

אבן עזרא דברים פרק לד

(א) ויעל משה - לפי דעתי, כי מזה הפסוק כתב יהושע, כי אחר שעלה משה לא כתב, ובדרך נבואה כתבו. והעד: ויראהו ה' גם ויאמר ה' אליו (ד), גם ויקבור (ו):

[רבינו] בחיי דברים פרק לד

(א) ויעל משה. כתב החכם רבי אברהם ז"ל: לפי דעתי כי מזה הפסוק ואילך כתב יהושע, כי אחר שהלך משה לא ירד, ובדרך נבואה כתב אותו, והעד: ויראהו ה', גם: ויאמר ה' אליו, גם: ויקבור אותו, עד כאן. הוצרך לפרש כן לפי שקשה בעיני שיכתוב משה מיתתו וקבורתו. ואינו אמת, ואין פירושו נכון. אבל הנכון להאמין והקבלה האמתית שיש לנו כי משה כתב התורה כלה מ"בראשית" עד "לעיני כל ישראל" הכל מפי הגבורה. והנה משה כמעתיק מספר קדמון מתחלה ועד סוף אות באות, וזו היא דעת רבי מאיר שאמר: (ב"ב טו א) אפשר ספר תורה חסר אות אחת ומשה אומר: לקוח את ספר התורה הזה, אלא הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב בדמע. ונראה לי שאין לתמוה אם יכתוב משה: וימת שם משה עבד ה', ויקבור אותו בגי', והוא בחיים, כי היה כותב מה שעתידי להיות, וכן למעלה בדברי השירה: (דברים לב, יט) "וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו", שהודיע בזה מה שעתידי להיות בבית ראשון, וכן בשאר העינים בפסוקי העתידות שמדבר בהם בלשון עבר, שכל הנביאים נוהגין המנהג הזה בדבריהם לדבר עבר במקום עתיד.

חתם סופר על התורה דברים פרק לד

ויעל משה וגו' ויראהו ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו
משה כותב התורה כלה מפי הגבורה
ועל פסוקי' אלו יתחיל בפסוקי' שלפניו
מ"מ דין הוא שאם יצאו מהציבור בין קריאת שאר לח' פסוקי' אלו יעלה ויקרא להורות שהכל ענין א' ונגרר לקריאה שכבר קראו כדי שלא להשוות דברי תורה שמפי הגבורה למרע"ה לדברי יהושע
וע"ז כ' רמב"ם אפי' למאי דקיי"ל משה כ' בדמע והכל מפי הגבורה למרע"ה
מ"מ כיון שמשמעות הכתובי' לפי פשוטי' לא כתבן מרע"ה ויכשלו בו המון עם ע"כ יחיד קורא בלא ציבור ועל אופן הנ"ל כנ"ל נכון בעזה"י:

ספר כלבו סימן כ

ושמנה פסוקים שבסוף הסדר שהם מועל משה עד ויהושע יחיד קורא אותן כמו שכתבנו למעלה...

ספר כלבו סימן נב

ושמנה פסוקים אשר בזאת הברכה שהם מועל משה עד ויהושע בן נון יחיד קורא אותם ואין מפסיקין אותם לשנים...

שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן לג

... וכי תימא א"ה במאי קמפלגי. נלע"ד דפליגי הנך תנאי בפלוגתא דאמוראי ר"י ור"ל בהניזקין אי תורה מגלה מגלה ניתנה או חתומה נתנה. ר"י כר"י ס"ל דמגלה נתנה. משו"ה לא קפדינן אחרון שמונה פסוקים ושפיר קרינן ביה סה"ת שלם. כיון שאין החסרון פוסלו, ולכתחלה נכתבת כל פרשה ופרשה לעצמה (וגם אלו הח"פ הם ענין בפני עצמו) וכל אחת נקראת סה"ת. ור"ש כר"ל דאמר חתומה נתנה. ובעינן דוקא כולה משו"ה נקט אפשר סה"ת חסר והוא אומר לקוח את סה"ת. לפי שאין נקרא ס"ת אלא כשכתובה כולה. שחתומה נתנה. וכולי עלמא על שם העתיד לית להו. למיקרי סה"ת לחסר. אלא דמר סבר האידינא נמי שלם מיקרי. אף באינו עתיד להשתלם. משום דלא צריך למכתב כולה. וכל פרשה ופרשה וענין וענין נקרא ספר. ומר סבר אפילו חסר רק פסוק א'. חסרה מיקריא. דחתומה בעינן. ולעולם כולהו ס"ל דכאן

ט"ז יורה דעה סימן רע

(ד) האידנא מצוה כו'. . . ואף שלפי משמעו' הלשון של הרא"ש משמע יותר כדברי הדרישה מ"מ נכונים דברי ב"י
דהיאך נבטל מצות עשה של ועתה כתבו לכם בחילוף הדורות:

ש"ך יורה דעה סימן רע

ה האידנא כו' . . . וכן נראה עיקר כהרא"ש ודלא כהב"י וב"ח שכתבו שדעת הרא"ש דודאי איכא מצות עשה בכתיבת
ס"ת אפי' בזה"ז אלא שיש ג"כ מצוה לכתוב חומשי התורה ומשנה וש"ס ופירושיהן, מיהו גם העט"ז ומ"מ ריש הלכות ס"ת
נמשכו לדברי הב"י:

שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן לו

מיהו כ"ז בדורות הראשונים אבל בדורות האלו כ' הטור בי"ד סי' ר"ע וז"ל וכו' א"א הרא"ש שזה לא נאמר אלא לדורות
הראשונים שהיו כותבין ס"ת ולומדין בה אבל האידנא שכותבין ס"ת ומניחין אותה בבה"כ לקרות בהן ברבים מ"ע על כל אדם
מישראל אשר ידו משגת לכתוב ה' חומשי תורה ומשנה וגמרא ופי' להגות בהם הוא ובניו. ומצות כתיבת התורה הוא כדי
ללמוד בה דכתיב ולמדה את בני' שימה בפייהם וע"י הגמ' ופי' ידע פי' המצות והדינין על בוריין לכן הן הספרים שאדם
מצווה לכותבן ע"כ. וכו' הב"י שכ"כ ה"ר ירוחם בשם הגאונים מ"מ תמה הב"י עליהם על שהחליפו מצות כתיבת ס"ת בגמ' ופי'
ואי משום שעכשיו מניחין אותה בבה"כ הל"ל שגם עכשיו חייבין לכתוב ס"ת וילמדו בהן ולא לפוטמן מכתבת ס"ת. ומסיק
הב"י שלא באו אלא לחדש לנו חיוב כתיבת חומשים וגמ' ופי' שגם הם בכלל מצות כתיבת ס"ת וזה יותר מצוה מלכתוב ס"ת
ולהניחה בב"ה לקרות ברבים אבל לכתוב ס"ת לקרות בה זהו עיקר מצות כתיבת ס"ת גם האידנא עכ"ד. וכן נ"ל עיקר דע"כ
א"א לפטור עכשיו ממצות כתיבת ס"ת מפני שאין לומדין בה דאטו טעם מצות כתיבת ס"ת משום כדי ללמוד בה היא
דא"כ אם יש לו ס"ת בשום ענין שיהיה כיון שיכול ללמוד ממנה קיים מצוה זו א"כ אמאי אמר רבא אף על פי שהניחו לו
אבותיו לאדם ס"ת מצוה לכתוב משלו הרי יכול ללמוד מס"ת זו שהניחו לו אבותיו. אלא וודאי עיקר המצוה הוא שיהא לו
ס"ת שכתבה הוא בעצמו משלו וכיון דזהו עיקר המצוה אין לחלק בין דורות הקודמים לאלו. ובזה נדחין דברי הפרישה
שמביא הש"כ דדוקא בימיהם שהיו לומדין בע"פ היו צריכין ללמוד מס"ת אבל בזה"ז שנעשה לנו היתר לכתוב ספרים
דפין דפין כ"א בפ"ע א"כ למה לנו לזלזל בכבוד ס"ת חנם ללמוד מתוכה שלא לצורך נמצא בדורות הללו שאין לומדין
מתוכה ליכא בהם מ"ע וכו"נ עיקר ע"כ דליתא דא"כ אם הניח לו אביו ס"ת אמאי מצוה לכתוב משלו וכדאמרן מ"מ
יכולני לפטור מדין אחר ממצות כתיבת ס"ת בזה"ז משום דאפילו בימי אמוראים לא היו בקיאים בחסרות ויתירות
כדאמר ליה רב יוסף לאב"י בפ"ק דקדושין (ד' ל) אינהו בקיאים בחסרות ויתירות אכן לא בקיאינן. והרי ס"ת שחסר או
יתר אפילו אות א' פסולה א"כ אין בידינו לקיים מצוה זו. ואף על גב דא"ר אף על פי שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה
לכתוב משלו לאו משום שהית' מצוה זו נוהגת בימיו אלא דינא קמ"ל כמו סדר קדש' דגמרינן משום דרוש וקבל שכר.
ומ"מ הדבר ברור דמ"מ מדרבנן חייב לכתוב ס"ת בזה"ז מט"א דאל"כ היתה תורה משתכחת מישראל והא מה"ט שרו
רבנן אפילו בימי אמוראי לכתוב מילתא חדתא ור"י ור"ל מעיינו בס' אגדתא בשבתא כדאמר רפ"ג דמסכת תמורה (ד'
יד) והאידנא הותר לכתוב תורה שבע"פ וכולהו מטעמא דלא לישתכח תורה מישראל. וכיון דע"כ צריך לכתוב חמשה
חומשי תורה ראוי לכתוב כדיני קדושת ס"ת לכ"ד ולה"ט אם הניחו לו אבותיו ס"ת א"צ לכתוב משלו כיון שמ"מ יש לו
ס"ת ללמוד ממנה תו ל"צ לכתוב יותר וכיון דאיכא לאפלוגי בין דורות ראשונים שבימי אמוראי לדורות אלו מה"ט
שכתבו הגאונים והרא"ש א"כ אפי' מדרבנן בטלה מצות כתיבת ס"ת בדורות הללו אבל אלו היינו בקיאים בחסרות
ויתרות והיה מ"ע של כתיבת ס"ת נוהג מה"ת לא היה טעם זה מספיק לבטל ממ"ע של תורה דוודאי מצוה זו בפ"ע היא
ולא מטעם מצות ת"ת היא וכמש"כ אלא כיון דאין אנו בקיאים בחסרות ויתירות ובזה"ז נתבטל מ"ע זו מה"ט ואין לנו
לחייב אלא משום מצות ת"ת כדי שלא ישתכח תורה מישראל כ"ז ל"ש אלא בימי החכמים אבל לא בזה"ז מה"ט שפי'
הגאונים. ומה"ט יש לצד קצת לפטור את הנשים בזמן הזה ממצות כתיבת ס"ת לגמרי. כנ"ל:

ערוך השולחן יורה דעה סימן רע

סעיף ט

ולשון הרא"ש והטור משמע להדיא כן דאם כפי' הראשון ה"ל לומר דהאידנא יש גם מצוה במשנה וגמ' ועוד שהרי
מפורש כתבו דעיקר המצוה הוא כדי ללמוד בה ועוד שסיימו בדבריהם ולכן הם הם הספרים שאדם מצוה לכתובם דמבואר
להדיא דרק הם מצוה ולא ס"ת וכדברי הרא"ש והטור כתב רבינו ירוחם בשם הגאונים ע"ש. אמנם ממה שאמרנו בגמ' דלא
מהני מה שהניחו לו אבותיו הוי קושיא גדולה על דבריהם אך באמת כשנדקדק בזה אין כאן קושיא כלל דוודאי מקרא
מלא הוא דתכלית הכתיבה הוא כדי ללמד כדכתיב ולמדה וגו' אלא שהתורה גזרה שהוא בעצמו צריך לכתוב מה שצריך
ללמוד ולכן האידנא ג"כ צריך לקנות בעצמו משניות וגמ'.

סעיף י

אמנם נלע"ד דגם לזה אין אנו צריכין דבאמת הרא"ש והטור לא הביאו כלל מימרא זו דאע"פ שהניחו לו אבותיו מצוה לכתוב
משלו . . . ונ"ל דאב"י שני קושיות מקשה דבאמת זולת מימרא זו דרבה לא מצינו בש"ס שיהא חיוב על כל אחד לכתוב
ס"ת דהך דמנחות שהבאנו דלוקח ס"ת מן השוק הוה כחוטף מצוה כתבו כאלו קבלה מהר סיני לא מבואר שם שיש חיוב
בזה אלא שיש שכר על זה שהרי עיקר המצוה הוא מקרא דועתה כתבו לכם וגו' ואינו מובא זה במנחות שם ולכן אב"י
מקשה בשתים מלך אין הדיוט לא כלומר דווקא מלך מצווה בכתיבת ס"ת ולא הדיוט וכ"ש שהדיוט יוצא בשל אחרים
ולזה מתרץ לשתי תורות אעיקרא דקושיא שאין ההדיוט מצווה כלל בכתיבת ס"ת לזה מתרץ דלעולם ההדיוט מצווה רק

המלך מצווה בשתי תורות וע"ז שנינו וכותב לו ס"ת לשמו אבל על מה שאמר רבה שאע"פ שהניחו לו אבותיו מצוה לכתוב משלו איפריך מהברייתא דרק מלך לא יתנאה בשל אחרים ולא הדיוט ולכן השמיטו זה:

תורה תמימה הערות דברים פרק לא

והיינו שבדיוק אמרו חז"ל מצוה לכתוב ולא לקנות, משום דמעיקר המצוה הוא שיתרבו הספרים בעולם, מפני שע"י זה יגדיל תורה . . . וכן יתחייב לפי"ז במש"כ הפוסקים [שם] דבזה"ז יוצאים מצות כתיבת ס"ת גם בקנין חומשים, דזה הוא רק בקונה ממדפיס, משא"כ בקונה מבעה"ב, וכמבואר.